

НАЙ

**БОЛАЛАР МУСИҚА ВА САНЪАТ
МАКТАБЛАРИ УЧУН ЎҚУВ ДАСТУРИ**

1. Уқтириш хати

Ушбу ўқув дастури болалар мусиқа ва санъат мактабларининг Давлат талаблари асосида «Ўзбек халқ чолғулари» йўналишининг най мутахассислиги ўқитилишининг мақсад ва вазифаларини, мазмун-моҳиятини белгилайди.

Мазкур дастур ўқувчиларнинг истеъдодини, маданий савиясини, ижрочилик маҳоратларини, эшитиш қобилиятини ҳар томонлама ривожлантириш билан бирга бадиий дидини шакллантириш ва дунёқарашини кенгайтириш, миллий ва жаҳон мусиқаларининг юксак намуналари билан таништириш ҳамда ижрочи – созандаларни тарбиялаш каби мақсадларни ўз олдига қўяди.

Ушбу мақсадни амалга ошириш учун най мутахассислиги бўйича билимларининг бошланғич асосларини ўргатиб, уларни санъат оламига етаклаш, жаҳон классик мусиқаси ва ўзбек халқининг мумтоз мусиқа мероси дурдоналарининг юксак намуналаридан кенг баҳраманд қилиш, эстетик билимлар тарғиботини йўлга қўйиш, иқтидорли ўқувчиларни шу соҳанинг ўрта махсус таълим муассасаларига тайёрлаш каби вазифаларни амалга оширишдан иборат.

Ўқув дастури мазмунли, ранг-баранг бўлиши билан бир қаторда ўқувчининг мусиқий дунёқарашини кенгайтириши, ижодий ва манавий қиёфасини шакллантириши ва ҳар бир асарни намойишона ижро этиш кўникмасини ошириб бориши лозим. Унда ўзбек бастакорлари билан бир қаторда, қардош ва жаҳон композиторларининг асарларини ҳам бўлиши мақсадга мувофиқдир.

Дарс жараёнида ўқувчилар ижрочилик кўникма ва малакаларни шакллантиришлари билан бирга мутахассислиги бўйича чолғунинг тарихий манбалари, чолғуни моҳирона ижро этиб ўтган моҳир созандалар, бастакорлар ва чолғу ясовчи усталар ҳақидаги билимларга ҳам эга бўлишлари лозим.

Ушбу ўқув дастури болалар мусиқа ва санъат мактабларининг беш йиллик таълим йўналишига мўлжалланган бўлиб, бу давр ичида ўқувчи имкони борица мусиқа ижрочилигининг профессионал маҳоратини эгаллаши ва нотага қараб ижро этиш малакасини ҳосил этиши кўзда тутилган.

Мутахассислик синфи дарсларининг таълимий жараёнини амалга ошириш шакли якка тартибда бўлиб, 1-4-синфларда ҳар бир ўқувчи учун ҳафтасига 2 академик соатдан 5-синфлар (битирувчи) учун 3 академик соатдан ўтилиши кўзда тутилган.

Ўқувчиларнинг ўзлаштиришларини аниқлаш

Бир ўқув йили давомида ўқувчиларнинг ўзлаштириши икки маротаба аниқланади:

1. Имтихонлар мазкур ўқув дастури асосида 5 синф (битирув) ва 2 синфдан 3 синфга ўтказиш ҳамда қолган синфларда академик концертлар бўйича амалга оширилади. Унда ўқувчилар турли жанр ва характердаги мураккабликдаги 4-5 асар ижро этишлари лозим.

2. Биринчи ярим йилликдаги академик концертда ўқувчилар мутахассислик фани ўқитувчисининг танлови асосида 4-5 та турли характердаги асар (этюд ва пьесалар шулардан бири полифоник пьеса) ижро этиб беришлари лозим.

3. Иккинчи ярим йилликда ўқувчи этюд, гамма ва мусикий атамалар бўйича техник синовлар топшириши лозим

4. Битирув имтихонида ўқувчи битирув дастурини ижро этади.

Биринчи йил таълим олувчи ўқувчи (1) академик концертдан озод этилиши мумкин

5-синф битирувчиларнинг имтихон дастурининг тинглови биринчи ва иккинчи ярим йилликда ижрога баҳо қўймасдан амалга оширилиши тавсия этилади.

1-синф ўқувчиларининг ижрочилик бўйича биринчи ярим йилликдаги академик концертни (тинглови) баҳосиз, иккинчи ярим йилликдаги академик концертни эса “3”, “4”, “5” каби баҳолар билан баҳоланади.

Ўқувчиларни ижрочиликка меҳр-муҳаббат уйғотиш, ижрочилик репертуарларини кенгайтириш ва сахна маданиятини ўзлаштиришлари мақсадида III чорқда ота-оналар учун академик кечаларни ташкиллаштириш тавсия этилади. Ушбу кечаларда ижро этилган асарлар академик концертлар дастурига кирмаслиги лозим.

Нотадан ўқиш малакалари март ойида ўтказилади. Гамма, арпеджио ва машқлар ҳақида билимларини нотадан ўқиш малакаларини аниқлаш жараёнида амалга оширилиши мақсадга мувофиқ.

Бундан ташқари 5-синф (ўқишни академик лицей ва касб-хунар коллежларида давом эттирувчи) битирувчилари март ойида техник синовдан (этюд, гаммлар, арпеджио, аккордлар бўйича) ўтишлари лозим.

Биринчи ва иккинчи ўқув йилининг бошига қадар ўқитувчи ҳар бир ўқувчи учун **шахсий иш режа** тузиб олган бўлиши керак.

Ҳар бир ярим йиллик якунида ўқитувчи ўқувчининг шахсий иш режасининг бажарилишини ундаги ўзгаришларни қайд этиб боради, йил якунида эса ўқувчининг мусикий иқтидори, меҳнатсеварлиги ва ўзлаштиришига қараб кейинги ярим йиллик режаларини амалга оширади. Унинг муваффақиятлари тўғрисида тавсивнома шахсий ўқув иш режасига ёзилади.

Ўқувчининг битирув дастури биринчи ярим йиллик якунига қадар ўқитувчи томонидан тақдим этилиши ва бўлим мудири томонидан тасдиқланиши лозим.

УСЛУБИЙ КЎРСАТМАЛАР

Дарс ўтиш жараёни ўқитувчидан ижодий меҳнат талаб қиладиган мураккаб жараён ҳисобланади. Хар бир ўқувчи билан алоҳида психологик дастур бўйича ишлаш керак бўлади. Дарс ўтиш жараёнида ўқувчини дарсдан, чолғудан зерикмаслиги учун ўқитувчи дарс вақтида турли мавзудаги суҳбатлар билан ўқувчи билан фикр алмашган ҳолда дарс ўтиши мақсадга мувофиқдир.

Дарс бошланганда албатта тарбиявий ва ахлоқий суҳбат ўтказиб олиш керак. Шундан кейин уйга берилган вазифани ўқувчи томонидан хатога йўл қўйилса ҳам уни тўхтатмасдан охиригача эшитиб олиш керак. Кейин йўл қўйилган хато камчиликларини кўрсатиш ва тушинтириш ишлари асарни қайта ижро этиш жараёнида бажарилади. Ўқувчи йўл куйган хато камчиликларини ўқитувчи найда ижро этиб кўрсатиб бериши шарт.

Най чолғусига келган ўқувчини чолғу билан таништириш жараёнида ўқитувчи най чолғусида бола руҳиятига яқин бўлган асарлар ижро этиб, болада чолғуга нисбатдан қизиқиш ҳосил қилиш керак.

Най чалишда қоматни тўтиш (постановка) деганда, ижрочининг гавда ҳолати, чолғуни тўғри ушлаш ва товуш чиқариш йўли тушунилади. Пуфлаб чалинадиган чолғуларда энг аввало тўғри қўйилган постановка ва тўғри нафас олиб чиқариш техникаси мукамал йўлга қўйилганлиги муҳим рол уйнайди.

Нотўғри қўйилган постановка ўқувчининг ижро маҳорати, техникасига, чолғуда сифатли овоз ҳосил қилиш, ҳосил қилинган товушни бошқаришда ва куп жихатларда имкониятларини чегаралаб қуяди. Ўқитувчи ўқувчиларига идеал постановкани кўрсата олиши керак бунда елкалар бироз керилган, ўнг ва чап тирсаклар бир хил баландликда бир оз кўтарилган, оёқлар ораси бир оз очилган, ва елка ва тирсаклар сиқилмаган, бош тик ҳолатда бўлади.

Товушни тембр жихатдан тўғри ҳосил қилиши учун маълум коидаларга риоя қилиш шарт. Товуш ҳосил қилишда лабларга зўр бермаслик керак, пуфлаб чиқарилаётган ҳавонинг кучи муайян баландликдаги товуш учун зарур нормада бўлиши керак, бунда ҳаво оқими лаблар оралигини кенгайтирмаслиги керак бўлади, ҳаво оқими най бошидаги тешиқчани (Лабиум) уртасига йўллантириши лозим. Лаблар оралигининг Лабиумга тўғри урнашмаслиги, товуш софлигига ва унинг тембр сифати, салбий таъсир этади.

Пуфлаб ижро этиладиган чолғуда ижро этаётганда нафас олиш ва чиқариш гох бир текис, гох аста тезлашиб, гох охиста секинлашиб боради. Бу жараён ижро этилаётган асарнинг характери ва куйнинг регистри ва охангига боғлиқ.

Нафаснинг энг тўғри услуби диафрагмал ёки кўкрак қорин услуби ҳисобланади. Бу услуб учун елкани кўтармасдан, бўйин мускулларини зўриқтирмасдан нафас олиниши керак. Ўқитувчи ўз ўқувчиси билан нафас олиб чиқариши устида кўпроқ ишлаши керак. Нафасни қорин бўшлиғига

олиб, секин асталик билан пуфлаб, чиқарилади. Чолғудан овоз чиқариш жараёнида коринга олинган нафасни пресс холатида ушлаб, босқичма босқич қорин пресс холатидан юмшатиб борилади. Бу усул ижрочида товушни узун ва бир текисда ушлаб туриш имконини беради.

Товуш тўлқинланиши (вибрация) характери найчининг ижролик махоратини ва нафас олиб чиқариши техникаси билан боғлиқ. Товуш тўлқинланиши ижро этаётганда ва елка мушакларини ортиқча зўриқтирмаслик керак. Товуш тўлқинланиши нафас орқали амалга оширилади. Ўзбек халқ мусиқасини ижро этишда бармоқ ҳаракати ҳам тўлқинланиши амалга ошириш мумкин.

Най чолғусида техник ижро махоратини ривожлантиришда гамма ва унинг уч товушлик, арпеджиолари, этюдлар ва турли машқларни мунтазам ижро этиб бериш муҳим аҳамиятга эга. Этюд ва машқлар беришда ўқувчининг нисбатан техник кучсиз томонини ҳисобга олган ҳолда, ўқувчини техник кучсиз бармоқларини чиниқтиришга ёрдам берадиган этюд машқларни танлаш керак. Шу билан бирга товушнинг сифатига, ноталарнинг аниқлигига ва интонациянинг софлигига, ритмни аниқ ва тўғри қилишга эътибор бериш зарур.

Ҳар бир ўқувчини имкониятларига қараб аниқ вазифа бериш ва унинг бажарилишини мунтазам текшириб бориши керак. Ўқувчи учун узлаштириши қийин бўлган ўқув материални четлаб ўтмасдан, балки ўқувчида бундай қийинчиликларни енгилда қуникма ҳосил қилиши керак.

Ҳар бир ўқув йили давомида ўқитувчи ўз ўқувчиларини назарий билимларини текшириб, билимларини ошириб боришда ёрдам бериб бориши керак. Бунинг учун Солфеджио ва Назария фанлари ўқитувчилари билан ҳамкорликда иш олиб бориши жуда ҳам фойдали бўлади.

Янги мусикий асарни урганишга киришишдан олдин, ўрганилаётган асар номи ҳақида тушунча бериши керак.

Мазурка, полька, менуэт, соната ва хоказоларнинг луғавий маъносини тушунтириб бериб, асарнинг мусикий ўлчови, тоналлиги ва динамик белгилари билан таништириши керак. Асарларнинг мураккаб жойлари ва мураккаб штрихларини тушунтириб, ўқитувчи томонидан айтиб бериш керак.

Юқори синф ўқувчиларига саҳна маданияти ва саҳнада ижро этиши кўникмаларини ҳосил қилиб бориши керак. Саҳнага чиқиб ижро этишдан олдин томошабинларга салом бериш, ижро вақтида бошқа нарсаларга қарамаслик, асарни юракдан ижро этиб, ижродан кейинги таъзим ҳолатларини ўргатиб бориши керак.

Ўқувчи нафакат ижрочи балки маънан етук баркамол ва эстетик жиҳатдан ўз тенгдошларига ўрнак бўлиши керак. Фортепиано жўрлигида ижро этиш ўқувчи учун ҳар томонлама фойдали ҳисобланиб, унинг гармоник эшитиш ва ансамбль оркестрларда эркин ижро этиш имконини беради.

Шу билан бирга интонацион тоза ижро этишга ўргатади. Бу жараёнда ўқитувчи ўз ўқувчиси билан дуэт асарлар ижро этиши фойдадан холи эмас.

НОТАНИ ВАРАҚДАН ЎҚИШ ВА ТАҲЛИЛ ЭТИШ

Нотани варақдан ўқиш ва таҳлил этиш бу жуда муҳим жараёндир. Ўқувчи таълим олаётган мусиқа мактабида ансамбль ёки оркестрда ижро этишда нотани варақдан ўқиш кўникмаси яхши ривожланган бўлиши керак. Бунинг учун шахсий ўқув режасидаги асарлардан ташқари ўқувчига турли мазмундаги кичик асарларни варақдан ўқиш вазифаси берилади.

Мутахассислик синфида нотани варақдан ўқишлари ўқувчиларнинг ўзлаштиришларига ҳар томонлама ёрдам беради. Шу сабабли ўқувчи 2-синфдан бошлаб нотани варақдан ўқишни ўрганиб бориши зарур. Нота номларини варақдан ўқиш ва таҳлил этиш бир-бирига узвий боғлиқдир.

Ўқитувчи ўқувчига варақдан ўқиш ва таҳлил этиш учун тегишли мусиқа асарларини пухта ўйлаб танлаши керак.

Бунда ўқувчининг дарсга қизиқиши, муносабати, қобилиятини ва маҳоратини ҳисобга олиши керак бўлади.

Ўқувчиларнинг ансамбль ва оркестрда ижро этишлари ҳам нотани варақдан онгли равишда тўғри ва тез таҳлил этиш малакасини ривожлантириши учун уларга мусиқа адабиёти билан мустақил танишиш кўникмасини танишишига интилиш ҳиссини уйғотади.

2. Ўқувчилар тайёргарлик даражасига қўйиладиган зарурий талаблар

Ўқувчиларнинг най чолғусида ижрочилик даражалари бўйича эгаллаган билим, кўникма ва малакалари таълим мазмунига мувофиқ ишлаб чиқилган бўлиб, назарий ва амалий фаолиятлар мажмуасидан ташкил топган ҳамда улар қуйидагилардан иборат.

– най созининг барча ўзига хос хусусиятларини билиш ва уларнинг оилаларини товуш тембрларини фарқлаш;

– турли жанр ва мураккабликдаги техник, полифоник ва композиторлар асарларидан намуналарини бадиий ва техник жиҳатдан мукамал, мазмунан идрок этган ҳолда ижро эта олиш;

– якка ва ансамлда жўрнавоз бўла олиши, мусқий асарни нотадан ўқий олиш;

– куйга тавсиф бериш;

– халқ мусиқа мероси ҳақида тушунчага эга бўлиш;

– мусиқага оид атамаларни билиш;

– мусиқанинг ифода воситаларини билиш;

– ижрочилик турларини ижро садоларидан фарқлай олиш.

– мусиқа жанрларини билиш ва ижро услубидан уларни фарқлай олиш;

– ҳар бир маҳаллий услубда ўзига хос ижрочилик услублари ва чолғу асбобларини билиш;

– Фарғона-Тошкент, Самарқанд-Бухоро, Сурхондарё-Қашқадарё, Хоразм ижрочилик услублари халқ куйи намуналаридан ижро эта олиш;

– миллий мусиқа амалиётида ўзбек халқ оммавий ва касбий мусиқа жанрларининг маҳаллий услуб вариантларини тинглаб ажрата олиш;

– Жаҳон халқлари мумтоз мусиқа намуналари ва композиторлар асарларидан намуналар ижро эта олиш;

3. Йиллик талаблар ва ўқувчилар ижро этишлари учун тавсия этилган намунавий асарлар (синфлар кесимида)

1- СИНФ ТАЛАБЛАРИ

1. Най чолғу асбоби билан ва унинг деталлари билан танишиш.
2. Гавда бош ва қўлни тўғри қўйиш (постановка).
3. Нафас олиш, товуш хосил қилиш ва товушни бошқариш, чолғуда нота жойлашувини ўзлаштириш.
4. Нота тексти, оддий штрихлар (лига, лигато), динамик белгилар ва аппликатура белгиларини ўзлаштириш ва товуш жарангининг сифатли бўлишига ва ритмнинг тўғри ва аниқлигига эришиш.
5. Энг оддий гаммаларнинг 1 октава оралиғида ижро этиш.
6. Ўқув йили давомида 2 та мажор, 2та минор, 4та этюд ва 6-8 кичик асарни фортепиано жўрлигида ўзлаштириш керак.

1-СИНФ

АКАДЕМИК КОНЦЕРТЛАР ВА ТЕХНИК СИНОВЛАРДАСТУРИ

I-ярим йиллик:

1. 1-та Мажор ва минор гаммаси (белгисиз) 1 октава оралиғида
2. 2-3та Турли характердаги Этюдлар (нотага караб)
3. 5-6 та Кичик асар.

II- ярим йиллик:

1. 2-та 1 та белгили Мажор ва минор гаммаси 1 октава оралиғида
2. 2-3та Турли характердаги Этюдлар (нотага караб)
3. 4-5 та Кичик асар.

ТАХМИНИЙ АСАРЛАР РЎЙХАТИ

1. Ф.Назаров	«Мактабим»
2. Узбек халк куйи	«Офтоб чикди»
3. Д.Зокиров	«Ёшлик кушиги»
4. Д.Зокиров	«Куйлагим»
5. И.Акбаров	«Арча байрами»
6. А.Муҳамедов	«Капалак»
7. А.Муҳамедов	«Лайлак келди»
8. Б.Надеждин	«Ватаним»
9. Ф.Кодиров	«Бинафша»

10. Ф.Кодиров	«Айикча»
11. Узбек халк кушиги	«Улан», «Яллама ёрим»
12. Поляк халк кушиги	«Каккужон»
13. Беларус халк кушиги	«Савка и Гришка»
14. Рус халк кушиклари	«Яблочки», «Ой на горе дуб»
15. Чех халк куйи	«Аннушка»

Этюдлар

1. Платонов – машқлар
2. Платонов – этюдлар
3. Радионов – этюдлар

2-СИНФ ТАЛАБЛАРИ

1. Тескари 1- синфда олган билим ва кўникмаларини такрорлаб мустаҳкамлаб олиш.
2. Тил ва бармоқ техникасини ошириш енгил ва машқлар ижро этиш.
3. Мураккаброқ штрихлар, ўлчовлар, ва уч товушликлар ижро этиш.
4. Оддий форшлаг ва треллар устида ишлаш ва треллар учун қийин бўлмаган машқлар ижро этиш.
5. Нотадан ўқиш кўникмасини ҳосил қилиш.
6. Ўқув йили давомида 2 та диез ва бемоль белгисига эга бўлган мажор ва минор гаммаси, уч товушликлари билан, 4та турли характердаги этюдлар, ўзбек хала ва жаҳон мумтоз композиторлари, турли миллат халк куйларидан иборат техник ва лирик куйлар ижро этиш керак.

2-СИНФ

АКАДЕМИК КОНЦЕРТЛАР ВА ТЕХНИК СИНОВЛАР ИМТИХОН ДАСТУРИ

I- ярим йиллик:

1. 2та диез белгига эга бўлган мажор ва минор гаммаси уч товушликлари билан.
2. 2-3та турли характердаги этюдлар
3. 4-5та турли характердаги асарлар
 - a. Жаҳон мумтоз композиторлари асари
 - b. МДХ халқ куйлари ёки композиторлари асари
 - c. Ўзбек халқ куйи
 - d. Ўзбек композиторлари асари

II- ярим йиллик:

1. 2та бемоль белгига эга бўлган мажор ва минор гаммаси уч товушлиги билан.
2. 2-3та турли характердаги этюдлар
3. 4-5та турли характердаги асарлар

ТАХМИНИЙ АСАРЛАР РЎЙХАТИ

1. Ўзбек халқ куйи	«Қашқарча», «Лолача», «Олма анор».
2. Ўзбек халқ куйи	«Гул лола», «Қора соч», «Қайларга борай».
3. М.Дадабоев	«Тинчлик қўшиғи»
4. М.дадабоев	«Онажоним»
5. С.Юдаков	«Давра қўшиғи»
6. А.Муҳамедов	«Лола»
7. Ф.Назаров	«Даврамизга келинг»
8. Б.Гиенко қайта ишлаган	«Қашқарча»
9. М.Глинка	«Жаворонок»
10. П.Чайковский	«Колыбельная»
11. Қорақалпоқ халқ куйи	«Бибигул.
12. Д.Зокиров	«Гулхан»
13. А.Гедике	«Русская песня»
14. И.Акбаров	«Гуллола»

Этюдлар

1. Платонов – машқлар
2. Платонов – этюдлар
3. Радионов – этюдлар
4. Яньшинов - этюдлар

3-СИНФ ТАЛАБЛАРИ

1. Нотадан ўқиш малакасини янада мустаҳкамлаб ривожлантириб бориш.
2. Гармоник, мелодик мажор ва минор гаммаларини бемалол ижоро этиш кўникмасини шакллантириш.
3. Динамик белгиларни аниқ ва тўғри ижро этиш.
4. Диапазонни 3-октава ЛЯ товушигача кенгайтириб, 3- 4та диёз ва 3- 4та бемоль белгили гаммаларини турли штрихларда Арпеджио билан ижро этиш.
5. Ўзбек халқ куйларида нола, қочиримлар, мелизм ва глиссандолар орқали халқ кўйиларини ижро этиш кўникмасини шакллантириб бориш.
6. Ўқув йили давомида 10-12 та ўзбек халқ ва ўзбек бастакорлари асарлари билан бир қаторда жахон классик композиторлари асарлари ва моҳирона (виртуоз) асарлар ижро этиш керак

3-СИНФ

АКАДЕМИК КОНЦЕРТЛАР ВА ТЕХНИК СИНОВЛАРДАСТУРИ

I- ярим йиллик:

1. 3-4белгига эга бўлган диезли мажор-минор гаммаларини гармоник, мелодик кўринишда ва уч товушли арпеджиолар билан ижро этиш.
2. 2-3та-турли характердаги этюдлар.
3. Ўзбек халқ куйи ва ўзбек композитори асари.1-2 та
4. Моҳирона (виртуоз) асар.
5. Жаҳон мумтоз композиторлари асарларидан намуна.

II- ярим йиллик:

1. 3-4белгига эга бўлган бемолли мажор- минор гаммаларини гармоник, мелодик кўринишда ва уч товушлик арпеджиолар билан ижро этиш.
2. 2-3та турли характердаги этюдлар.
3. Ўзбек халқ куйи ва ўзбек композитори асари.2-3 та
4. Жаҳон мумтоз композиторлари асари (Йирик шаклда).

ТАХМИНИЙ АСАРЛАР РЎЙХАТИ

1. Ф.Назаров	«Давраимизга келинг»
2. М.Махмудов	«Тулпор»
3. Й.Гайдн	«Менуэт»
4. Д.Зокиров	«Рақс»
5. Д. Шостакович	«Танец»
6. М.Тоиров	«Фасли баҳор»
7. О.Ридинг	«Концерт III қисми»
8. Н.Бакланова	«Хоровод»
9. М.Левиев	«Ўзбекистоним»
10.П.Чайковский	«Французча қўшиқ»
11.И.Брамс	«Петрушка»
12.Д.Шостакович	«Шарманка»
13.П.Чайковский	«Шарманщик поёт»
14.Нина Рота	«Куй»
15.Ўзбек халқ куйи	«Шунисида бир гап бор»
16.М.Вебер	«Овчилар хори»
17.Ўзбек халқ куйи	«Кари наво»

Этюдлар

1. Платонов – машқлар
2. Платонов – этюдлар
3. Вольфарт – этюдлар

4-СИНФ ТАЛАБЛАРИ

1. Техник ижро маҳоратини бир мунча қийинроқ бўлган услубларини ўзлаштириш .
2. Найнинг тўлик диапазонидан фойдаланиш имкони берувчи асарлар ижро этиш ва муסיқий фразаларни ҳис этиб, уни тугатиш, фразалар бошида ва охирида тўғри нафас олиш кўникмасини ўзлаштириш.
3. Хроматик гаммалар ва машқлар ижро этиш.
4. Ўзбек халқ муסיқа ва куйларида учрайдиган нола, қочирим глиссандорларни бир мунча мураккаб ижро этиш маҳоратини ошириб бориш.
5. Ўқувчи оркестр ва ансамбль жўрлигида яккахон солист сифатида ижро этиш кўникмасини шакллантириш.
6. Ўқув йили давомида 12-15 та ўзбек халқ куйлари, жаҳон композиторлари асари, моҳирона (виртуоз) асарлар билан бирга дуэт асарлар ижро этиш мақсадга мувофиқ бўлади.

4-СИНФ

АКАДЕМИК КОНЦЕРТЛАР ВА ТЕХНИК СИНОВЛАРДАСТУРИ

I- ярим йиллик:

1. 5-6та белгига эга бўлган диэзли Мажор-минор гаммаларини Гармоник, мелодик кўринишда ва учтовушлик арпеджиолар билан ижро этиш.
2. 2-3та турли характердаги этюдлар.
3. Ўзбек халқ ва ўзбек композитори асари. 2-3 та
4. Моҳирона (виртуоз) асар
5. Жаҳон мумтоз композиторларининг йирик шаклдаги асари.

II- ярим йиллик:

1. 5-6та белгига эга бўлган бемоль Мажор-минор гаммаларини Гармоник, мелодик кўринишда ва учтовушлик арпеджиолар билан ижро этиш.
2. 2-3та турли характердаги этюдлар
3. Ўзбек халқ ва ўзбек композитори асари 2-3 та
4. Моҳирона (виртуоз) асар
5. Жаҳон мумтоз композиторларининг йирик шаклдаги асари.

ТАХМИНИЙ АСАРЛАР РЎЙХАТИ

1. Ўзбек халқ кўшиги	«Диёримдасан» (Б. Гиенко қайта ишлаган).
2. Ўзбек халқ кўшиги	«Соғиниб» (Д. Зокиров қайта ишлаган).
3. Ўзбек халқ кўшиги	«Дилбар»
4. Л. Бетховен	«Полонез»
5. А. Муҳамедов	«Алла»

6. Қозоқ халқ куйи	«Майра» Н.Ибрагимов 1 қайта ишлаган
7. И.Татарин	«Полька»
8. А.Вивальди	«Концерт» соль мажор 1-кисм.
9. А.Вивальди	«Концерт» Ре мажор
10. С.Жалил	«Калбимда»
11. П.Чайковский	«Неаполитанча қўшиқ»
12. Ф. Шуберт	«Серенада»
13. Ф.Шуберт	«Карнавал вальси»
14. Э.Женкинсон	«Танец»
15. П.Чайковский	«Вальс»
16. Р.Глиэр	«Менуэт»

Этюдлар

1. Платонов – машқлар
2. Платонов – этюдлар
3. В.Вольфарт – этюдлар
4. Флейта учун этюдлар (Москва -1989 й. Издательство “Музыка”)

5-СИНФ ТАЛАБЛАРИ

1. Техник ижро маҳоратини бир мунча қийинроқ бўлган услубларини ўзлаштириш .
2. Найнинг тўлиқ диапазонидан фойдаланиш имкони берувчи асарлар ижро этиш ва мусиқий фразаларни ҳис этиб, уни тугатиш, фразалар бошида ва охирида тўғри нафас олиш кўникмасини ўзлаштириш.
3. Хроматик гаммалар ва машқлар ижро этиш.
4. Ўзбек халқ мусиқа ва куйларида учрайдиган нола, қочирим глиссандорларни бир мунча мураккаб ижро этиш маҳоратини ошириб бориш.
5. Ўқувчи оркестр ва ансамбль жўрлигида яққалон солист сифатида ижро этиш кўникмасини шакллантириш.
6. Ўқув йили давомида 12-15 ўзбек халқ куйлари, жаҳон композиторлари асари, моҳирона (виртуоз) асарлар билан бирга дуэт асарлар ижро этиш мақсадга мувофиқ бўлади.
7. Битирув имтихонига асарлар танлаш ва дастурни тайёрлаш.
8. Утилган барча гаммалар , учтовушликлар ва арпеджиолар билан билан такрорлаш .
9. Битирув имтихони дастуридан ташқари ўқувчи яна 3-4та асар урганиши керак бўлади.

5-СИНФ

ИМТИҲОН ДАСТУРИ

1. Ўзбек халқ ва ўзбек композитори асари.1-2 та
2. Моҳирона (виртуоз) асар.
3. Жаҳон мумтоз композиторларининг йирик шаклдаги асари.
4. Лирик шаклдаги асар ёки дуэт.1-2 та

АСАРЛАРНИНГ ТАХМИНИЙ РЎЙХАТИ

1. Ўзбек халқ куйи	«Субҳидам»
2. Ўзбек халқ куйи	«Хануз»
3. Ўзбек халқ куйи	«Ёввойи ушшоқ»
4. С.Жалил	«Қалбимда»
5. С.Жалил	«Романс»
6. И.Ақбаров	«Алла»
7. М.Ашрафий	«Фарғонача қўшиқ»
8. Б.Гиенко	«Ёлғиз»
9. Т.Жалилов	«Отмагай тонг»
10.Н.Даутов	«Фатима»
11.И.Бах	«Шутка»
12.А.Пияццоло	«Аргентин тангоси» (Дуэт)
13.Й.Гайди	«Менуэт»
14.С.Рахматов	«Вальс»
15.Ф.Содиқов	«Ўзбекча вальс»
16.Ж.Бизе	«Менуэт»
17.Гнутов қайта ишлаган	«Тургай»
18.Д.Шостакович	«Вальс шутка»
19.А.Вивалди	«Концерт» ля- минор

Этюдлар

1. Платонов – машқлар
2. Платонов – этюдлар
3. Радионов – этюдлар
4. Яньшинов – этюдлар
5. Флейта учун этюдлар (Москва -1989 й. Издательство “Музыка”)

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Хрестоматия для скрипки в III 3-4 класс
Пьесы и произведения крупной формы.
Издательство «Музыка» Москва 1995.
2. Хрестоматия для скрипки 2-3 класса
Пьесы и произведения крупной формы.

Москва «Музыка 1989г.

3. Хрестоматия для скрипки 5-класса
Произведения крупной формы
пьесы Москва «Музыка» 1987г.
4. О.Назаров Кашкар рубоб .
«Нишон-Ношир» Тошкент -2013 й.
5. Б.Бозоров Саксофон.
Тошкент «Нишон -Ношир»- 2013 й.
6. Песенник для малышей Москва «Музыка»
1984 г.
7. Гулчехра Муҳамедова
Дутор
«Шарк Нашриёт-матбоа аксиядорлик компанияси Бош тахририяти
Тошкент- 2014 й.
8. О.М.Холмухамедов. «Гижжак» синфи методикаси.
Тошкент.
Гафур Гулом номидаги адабиёт ва санъат нашриёти 1987 й
9. А.И.Давидов «Гижжак» алыт дарслиги «Ўқитувчи» нашриёти Тошкент 1972
й.
- 10.А.Одилов. А.Петросянц. Чанг дарслиги.В - II.
«Ўқитувчи» нашриёти.
Тошкент-1976 й.
- 11.Хрестоматия для флейты 5 класс. Пьесы, ансамбли.
Москва «музыка»
- 12.Хрестоматия для скрипки В- III. 3-4
класс Издательство «Музыка» Москва
1972 й.
- 13.М.Х.Тоиров. А.И.Петросянц «Най».
Гафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат
нашриёти Тошкент-2002 й.
- 14.Этюды для флейты 1-5 класс
Москва «Музыка» 1989 г.